

Rejent * rok 32 * nr 1(369)
styczeń 2022 r.

Glosa

do uchwały Sądu Najwyższego z 26.02.2021 r., III CZP 24/20

Wykładni testamentu należy dokonywać z uwzględnieniem okoliczności jego sporządzenia, które mogą być ustalane z wykorzystaniem wszelkich środków dowodowych.

1. Na kanwie komentowanej sprawy testator w testamencie holograficznym rozporządził swoim majątkiem na rzecz przyjaciół z bliżej nieokreślonego zdjęcia. W treści testamentu brakowało jakichkolwiek wskázówek pozwalających na identyfikację potencjalnego kręgu spadkobierców. Spadkodawca nie odwołał się bowiem nawet do zdawkowego opisu wydarzenia uwiecznionego na fotografii. Co więcej, w toku postępowania dowodowego udało się odnaleźć w szafce pracowniczej zmarłego kolaż 9 zdjęć, na którym łącznie znajdowało się 11 osób. Sąd Najwyższy, odpowiadając na pytanie prawne sądu II instancji, przyjął, że ustalenie potencjalnego kręgu spadkobierców może zostać dokonane w drodze norm dotyczących wykładni testamentu (art. 948 kodeksu cywilnego¹). W ocenie składu orzekającego normy te umożliwiają poczynienie wszelkich niezbędnych ustaleń co do kręgu potencjalnych spadkobierców. Sąd powinien przy tym posilkować się wszelkimi środkami dowodowymi, które zapewnią urzeczywistnienie ostatniej woli testatora.

¹ Ustawa z 23.04.1964 r. (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r., poz. 1740 ze zm.); dalej k.c.

2. Prawdą jest, że regulacje prawa spadkowego nie przewidują daleko idących ograniczeń odnośnie do sposobu oznaczenia spadkobiercy w testamencie, a treść art. 959 k.c. pozostaje w tej materii niezwykle enigmatyczna. W doktrynie powszechnie wskazuje się, że testator nie musi wskazać imiennie spadkobiercy, choć to rozwiązanie uznaje się za najbardziej pożądane². Określenie beneficjenta spadku w inny sposób niż oznaczenie imienne musi jednak zostać dokonane na tyle dokładnie, by nie było wątpliwości co do osoby uprawnionej do dziedziczenia³. Również i orzecznictwo nie ustanawia daleko idących ograniczeń w sposobie powołania do spadku, o ile kryteria wskazane przez testatora pozwalają na jednoznaczne ustalenie kręgu potencjalnych spadkobierców⁴.

Na płaszczyźnie poszczególnych stanów faktycznych powstają niekiedy poważne wątpliwości, kogo testator ostatecznie powołał do spadku. W tej sytuacji dopuszcza się pomocnicze stosowanie norm o wykładni testamentu (art. 948 k.c.), choć granice tej wykładni określa się na ogół dość wąsko⁵. Dokonywanie ustaleń kręgu spadkobierców w oparciu o reguły wykładni testamentu jest możliwe wyłącznie, gdy w testamencie zawarto jednoznaczne kryteria pozwalające ustalić wolę spadkodawcy w sposób niebudzący wątpliwości⁶. Trafnie przyjmuje się, że wykładnia testamentu nie może prowadzić do modyfikacji bądź uzupełnienia przez sąd jego treści⁷. Identyczne stanowisko w tej materii zajmuje judykatura.

² Zob. przykładowo: B. Kucia, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. VI, *Spadki*, red. M. Habdas, M. Frasz, Warszawa 2019, s. 366-377; E. Skowrońska-Bocian, J. Wierciński, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. VI, *Spadki*, red. J. Gudowski, Warszawa 2017, s. 205; K. Szpyt, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 1914.

³ E. Bystrzyńska-Fornał, *Oznaczenie (określenie) osoby spadkobiercy w testamencie*, „Przegląd Sądowy” 2004, nr 2, s. 55; B. Kucia, [w:] *Kodeks...*, s. 367; E. Skowrońska-Bocian, J. Wierciński, [w:] *Kodeks...*, s. 205.

⁴ Postanowienia SN z 31.03.1999 r., I CKN 1104/97 (LEX nr 327909) i z 13.06.2001 r., II CKN 543/00 (OSNC 2002, nr 1, poz. 14).

⁵ J. Ciszewski, J. Knabe, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. J. Ciszewski, P. Nazaruk, Warszawa 2019, s. 1672; M. Pazdan, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 450-1088*, t. II, *Przepisy wprowadzające*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2013, s. 838-839; E. Skowrońska-Bocian, J. Wierciński, [w:] *Kodeks...*, s. 205.

⁶ Por. E. Skowrońska-Bocian, J. Wierciński, [w:] *Kodeks...*, s. 205; K. Szpyt, [w:] *Kodeks...*, s. 1915.

⁷ M. Pazdan, [w:] *Kodeks...*, s. 838; E. Skowrońska-Bocian, J. Wierciński, [w:] *Kodeks...*, s. 205; K. Szpyt, [w:] *Kodeks...*, s. 1915.